

Peatäitõbi ehk pedikuloos

Inimese peatäi (*Pediculus humanus capitus*) on väike (seesamiseemne suurune) verd imev parasiit, kes elab inimese peas juustega kaetud alal. Peatäid on probleemiks ka tänapäeval ja on levinud, kui võiks arvata. Vääralt arvatakse, et peatäid tekivad mustusest. Täid ei tunne aukartust vanuse, rahvuse, soo, sotsiaalse staatuse ega hügieeni ees.

IRINA TOHUS
terviseõde,
Meditiim
perearstikeskus

Täid ei lenda ega hüppa, nad levivad vahetu kontakti kaudu nakatunud inimeselt kas otse juustelt juustesse või kasutades haigestunud inimese esemeid: kamm, juuksekuum/-kaunistus, müts, sall, kõrvaklapid, jalgrattakiiver, padjapüür, käterätik jms. Lemmikloomade täid inimestele ei levi ja vastupidi, inimese peatäi koduloomadel ei kohane. Ellujäämiseks vajavad peatäid inimverd.

Kuigi täidega nakatumises ei esine hooajalisi puhanguid – täid võivad esineda igal aastaajal –, siis suureneb nendega kokkupuute oht eriti just suvel ja kooliaasta alguses. Enim ollakse hädas täidega lastekollektiivides (3–11 a lapsed), kus nakkus levib kiiresti, kuna selles vanuses lapsed on mängides tihedas ja pikaajalises kokkupuutes.

Pereõena töötades olen viimasel ajal täheldanud ka seda, et pedikuloosi on haigestunud pered, kes tulevad reisilt ja on täid kaasa toonud soojadelt maadelt, kus on kasutatud kohaliku juuksuri teenust lastele patside punumiseks.

Peatäi elutsükkel

Peatäi emasloom on umbes 3 mm pikk helepruun parasiit, kes kinnitab tingud (täimunad) oma kehanõrega ükshaaval peanaha lähedale juuksekarva külge. Tingud on kollakasvalged ovaalse kujuga, läbimõõdus 1–2 mm. Ting areneb täiskasvanud täiks, läbides kolm moondeperioodi. Tingudest kooruvad umbes 8–9 päevaga noored täid ehk nümfid. Selle

järgi, kui kaugel paiknevad peanahast juuksekarval tingud, võib oletada nakatumise aega.

Nümf näeb välja nagu täiskasvanud täi, ent on väiksem ega ole võimeline paljunema või teisi inimesi nakatama. Nümf areneb täiskasvanuks 9–12 päevaga. Noored täid peavad ellujäämiseks saama 24–48 tunni jooksul imeda verd, muidu nad hukuvad. Täi toitub inimese verest, süües viis korda päevas, korraga 35–45 minutit. Täi eluiga on 30–40 päeva, selle aja jooksul võib täi muneda kuni 300 tingu.

Temperatuuril alla +22 °C ja üle +44 °C täid hukuvad, aga tingud võivad kammis või riietes vastu pidada kuu aega, kui on sobiv temperatuur ja niiskus. Inkubatsiooniperiood on umbes kaks nädalat.

Haigusnähud

Täide lemmikpaigad on meelekohad, kõrvatagused ja kukal ning esmane kaebus võibki olla nende piirkondade sügelemine. Parasiitide sülg ja väljaheited tekitavad ärritusnähte või allergilist löövet, mida võib ravida sümptomaatiliselt. Kratsimise tagajärjel võib lisanduda naha mädapõletik ja täidest võib olla põhjustatud ka lümfisõlmede suurenemine kaelal ja kõrvade taga. Tugeva dermatiidi või mädapõletiku korral peaks ravi saamiseks pöörduma pereõde/-arsti või nahaarsti poole.

Peatäide olemasolu võib kahtlustada, kui panete tähele, et inimene on hakanud sageli oma pead sügama. Kõige rohkem

teevad täid tüli öösiti, mil nad toituvad. Lööve ja sügelus viitavad üldjuhul kaua kestnud nakkusele.

Kuidas peatäidest vabaneda?

Täide avastamine on mõistagi ebameeldiv probleem ja ilma ravita täidest lahti ei saa. Tänapäeval on täidest palju lihtsam vabaneda ja juukseid maha ei pea lõikama, aga see nõuab järjepidevat ja hoolikat tegutsemist.

- Raviks tuleb kasutada apteegist saadavaid pedikuloosivastaseid vahendeid (šampoone, lahuseid, aerosoole) ja kasutada neid vastavalt pakendis olevale infolehele. Sobiva preparaadi leidmiseks saab nõu küsida oma pereõde/-arsti, kooliõe või apteekri käest. Silmas tuleb pidada, et täivastased vahendid võivad põhjustada allergilisel lapsel astmahoo. Nõukogudeaegsete perenaise käsi- raamatute järgi petrooleumi ja rohelise seebiga segatud määret ka ei soovitaks enam pähe määrada.
- Pärast ravimi mahaloputamist kammida niisked juuksed läbi (õhukeste salkude kaupa) peenepiilise täikammiga, et eemaldada surnud täid ja tingud. Tingud võivad püsida juuksekarvade küljes pikemat aega. Täikammiga kammimist tuleks alustada peanahale nii lähedalt kui võimalik ja pärast iga juuksesalgu läbikammimist tuleks kamm puhastada ja korralikult kuuma veega ära pesta.

- Apteekides on müügil ka elektroonilised täikammid, mis on tõhus alternatiiv meditsiinilistele ravivahenditele ja sobib ka profülaktikaks. Ohutuse tagamiseks on soovitatav kasutusjuhend hoolikalt läbi lugeda ja järgida juhiseid (elektroonilist täikammi võib kasutada ainult kuivade juustega). Desinfitseerida kammi peale igat kasutamist.
- Koristada põhjalikult tolmuimejaga põrandad, pehme mööbel, vaibad, seejärel puhastada ja vahetada tolmuimejas ka tolmuikott, kuna tinguude eluiga on umbes kaks nädalat. Põrandaid võib pesta lahustatud äädikaveega.
- Pesta riideesemeid ja voodipesu (vähemalt 60 kraadi juures) ning puhastada/pesta harjad, kammid, põrandaharjad. Juuksekkummid võib visata ära või pakkida kilekotti ja asetada 24 tunniks sügavkülma.
- Võimalusel triikida riideesemed üle. Patsientide sõnul on aurutriikrauaga mugav ja tõhus triikida.
- Auto kasutamisel puhastada kindlasti ka auto istmekatted.
- Masinpesuks sobimatuid esemeid hoida kaks nädalat suletud kilekotis (pehmed mänguasjad, paksud mantlid jne).
- Kui lapsel on avastatud täid, peaksid vanemad täitõrjeprotseduuri viivitamatult ära tegema ja järgmisel päeval, 12 tundi hiljem, võib laps juba lastekollektiivi minna. Pikemalt koju jäämiseks vajadust ei ole. Kuid enne ravimist pedikuloosiga nakatunud lapsi lasteasutusse ei lubata. Kindlasti on vaja teavitada kasvatajat/õpetajat, kooliõde.
- Kui leitakse elustäisid, tuleks kontrollida kõigi pereliikmete juukseid ja samal ajal tuleb täitõrjet teha kõigil, kelle peas on elusaid täisid või tinge. Oluline on leida allikas, kust täid on pärit, ning lisaks teavitada kogu kollektiivi, et probleemile tähelepanu pöörates saaks pedikuloosi levikule piiri panna.
- Kindlasti aga ei tohi pedikuloosiga lastele avalikult osutada, sest siis võib juhtuda, et laps, kellel avastatakse täid, pannakse teiste õpilaste silmis häbiposti ning teda hakatakse kiusama ja narrima.
- Haigusest teatamist ei tohiks karta, peatäidesse tuleks suhtuda kui tavallisse nakkushaigusesse, mis ohustab igaüht.

Ravi võib mõnikord ebaõnnestuda, kui ravimit ei kasutata õigesti või kui täid on resistentsed antud ravimile. Täide vastu aitab ainult hoolikas niiskete juuste täikammiga kammimine iga 3–4 päeva tagant järgneva kahe nädala jooksul, et leida munadest väljunud noori täisid. Vajadusel tuleb korrata raviprotseduuri.

Ennetamine

Vältida tuleb võõraste peakatete, kammide, harjade või rätikute kasutamist. Ka isiklikke esemeid ei tohiks teistele laenata. Kooli ja lasteaeda on vaja täidest teavitada, et takistada nakkuse edasisest levikut. Ravida tuleb ka nakatunu perekonnaliikmeid. Lastekollektiivides peaks profülaktiliselt kontrollima kõiki lapsi pedikuloosi suhtes, et vältida täide levikut. Täitõbi ei piira meie igapäevast elu, see probleem on üsna hõlpsasti lahendatav, kuid täidega võitlemist peab alustama võimalikult kiiresti.